

DRUHÉ STŘEDOVĚKÉ OPEVNĚNÉ SÍDLO U KLUKU (KAT. ÚZEMÍ DRAŽEJOV, OKR. ČESKÁ LÍPA)

THE SECOND MEDIEVAL FORTIFIED SETTLEMENT NEAR KLUK
(CAD. TERRITORY DRAŽEJOV, DIST. ČESKÁ LÍPA)

Jaroslav Panáček – Vojtěch Novák

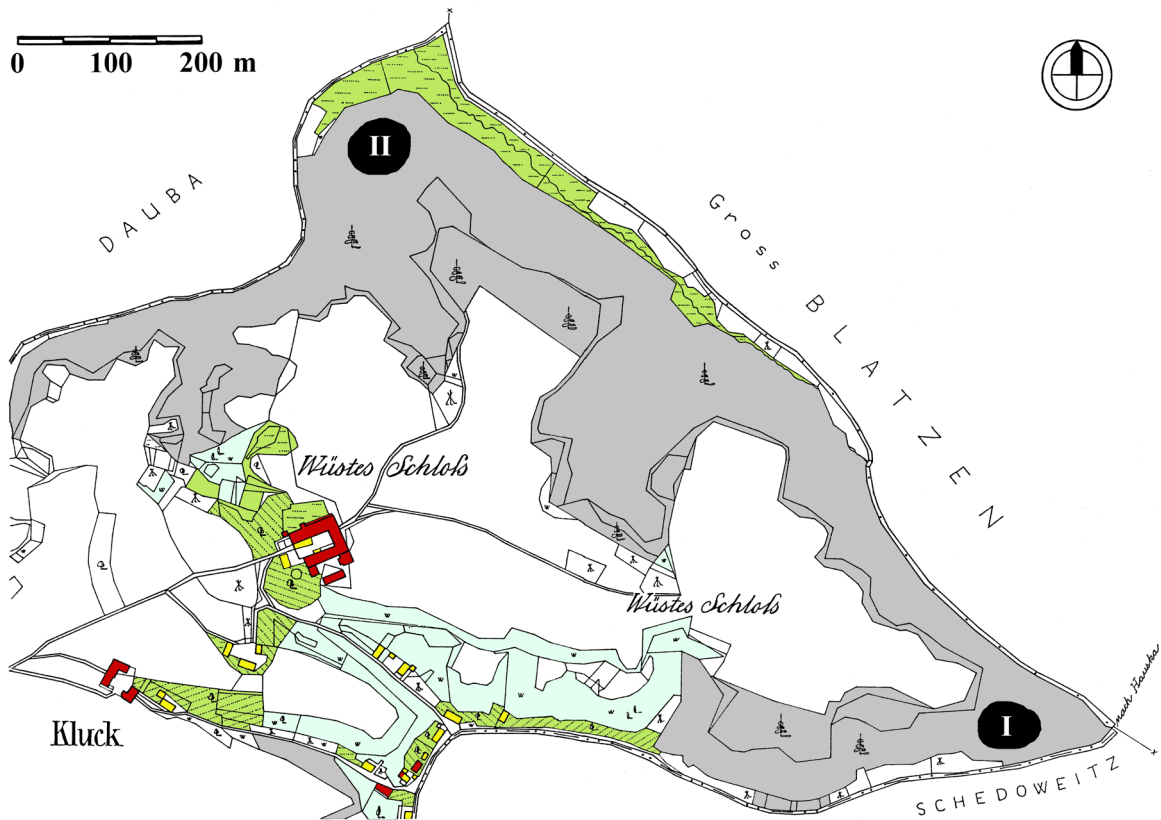
*Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě, náměstí Osvobození 297, 470 01 Česká Lípa;
panacek@muzeumcl.cz; satlava@muzeumcl.cz*

Badatelské aktivity období středověku v 80. a 90. letech minulého století na Českolipsku se soustředily kromě povrchových průzkumů existujícího osídlení zejména do dvou oblastí: hledání a povrchový průzkum zaniklých středověkých vesnic a hledání dosud neznámých nebo zcela zapomenutých opevněných sídel včetně jejich průzkumu a zaměření. Průzkumy ve druhé z oblastí přinesly nález celé řady nových lokalit: v roce 1981 Zámecký pahorek u Rousínova (CVIKOV), v roce 1983 hrad na Konvalinkovém vrchu (DOKSY 02) a Loupežnický zámek u Hvězdy (HVĚZDA), v roce 1986 zbytky hradu za Novým Dvorem (ZAHRÁDKY) a hradu u Velenic (VELENICE 02) a v roce 1988 hradu u Loubí (LOUBÍ).^{1/}

Zatím poslední z nově registrovaných lokalit byl hrad u Kluku (DRAŽEJOV), který objevili František Gabriel a Jaroslav Panáček v roce 1990. Studium map stabilního katastru bylo v severovýchodním výběžku katastrálního území Dražejova nalezeno pomístní jméno *Wüstes Schloss*, a to hned na dvou nepříliš od sebe vzdálených místech východně od dnes téměř zcela zaniklého dvora Kluk (obr. 1). Povrchový terénní průzkum obou zmíněných autorů v květnu 1990 přinesl objev dosud neznámého středověkého opevněného sídla na výrazné zalesněné ostrožně nad cestou do Kluku, odbočující z hlavní silnice č. 259 z Dubé do Mšena (lokalita I na obr. 1). Za sedlem plnicím funkcí šijového příkopu se na svršku pseudokupy nalézala poměrně velká deprese, která patrně tvořila podsklepení objektu přiléhajícího k obvodové hradbě. Destrukce rozpadlých zbytků zdívá obvodové hradby obíhá dnes svršek pseudokupy. Nečetný soubor keramických fragmentů z povrchového sběru na úbočích umožnil s jistou opatrností datování lokality do staršího časového úseku předkolonizačního horizontu, spíše k polovině 13. století.

Nově objevenou lokalitu autoři zaměřili v lednu 1991 a poznatky o ní publikovali ve sborníku *Castellologica bohemica* v roce 1993.^{2/} Po popisu a zhodnocení lokality s její lokalizací na mapě a přesným geodetickým zaměřením se autoři pokusili o hledání jejího jména. Spojení s nejbližší vesnicí Kluk komplikuje fakt, že písemné zprávy uvádějící jméno Kluk se mohou v okolí vztahovat ke třem různým vesnicím. Vzhledem k tomu, že osada Kluk v sousedství opevnění vznikla o mnoho později, než své funkce sloužila lokalita I, odmítli autoři spojení s tímto jménem a navrhli považovat sídlo za bezejmenný relikv nějaké starší sídelní struktury. Naznačením vývoje osídlení v okolí lokality doložili, že oblast ležela v území, kde se střetávaly majetkové zájmy tří feudálních panství: Berštejn (později Nový Berštejn), Houska a Vidim. Katastr vesnice Kluk

*1/ Označení v závorkách podle umístění na katastrálním území odpovídá řazení lokalit v základním kompendiu hradních lokalit na Českolipsku (Gabriel – Panáček 2000).
2/ Gabriel – Panáček 1993.*

s později vysazeným dvorem sdílel již od 15. století osudy Berštejnského zboží, později byla ves součástí panství Houska.

Lokalita na katastru Dražejova se pak jako „Hrad u Kluku“ objevila v roce 1999 v prvním vydání ilustrované encyklopedie českých hradů Tomáše Durdíka se zaměřením převedeným do šrafované podoby.^{3/} Objevitelé lokality ji rovněž zařadili v roce 2000 pod heslem DRAŽEJOV do jejich shrnutí hradní problematiky okresu Česká Lípa.^{4/}

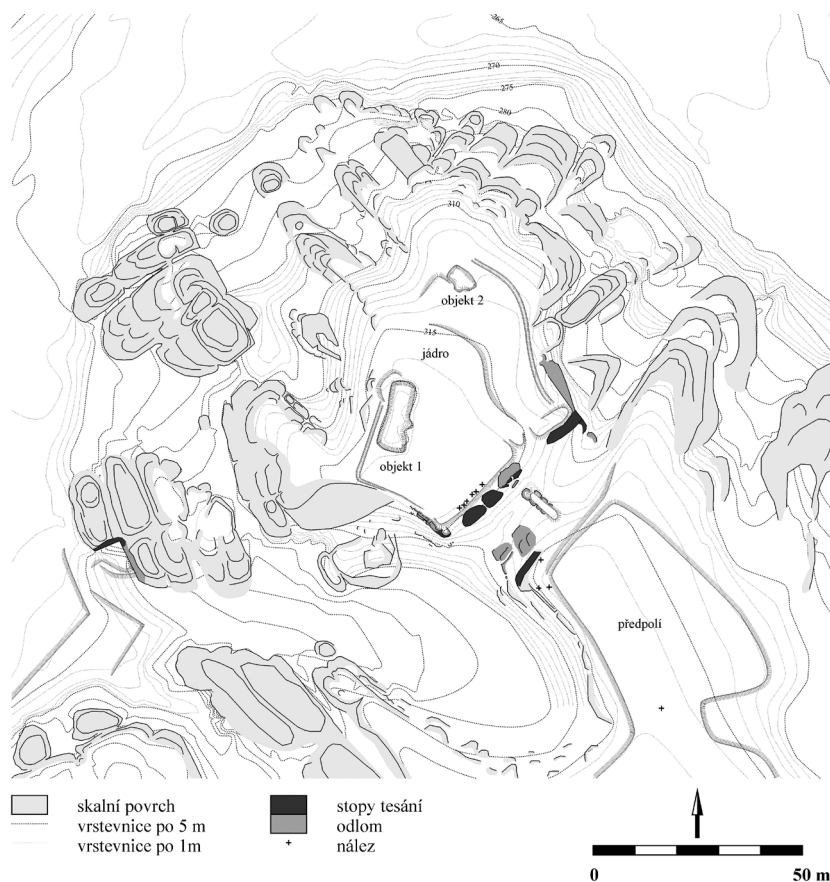
Nově nalezené středověké opevněné sídlo

Součástí nalezení hradu u Kluku Františkem Gabrielem a Jaroslavem Panáčkem byl ve stejný den v květnu 1990 průzkum širšího okolí lokality. Autoři prošli celý úsek skalního hřebene nad Křenovským potokem v Beškovském dole od hradní lokality k severozápadu až po další údolí naproti nejjižnějším domům osady Křenov, jímž odbočuje cesta vedoucí ke skalní kapličce u zelené turistické značky za osadou Kluk. Na samotném konci skalního hřebene táhnoucího se severozápadním směrem byla objevena další ostrožna, na které byly tehdy nalezeny stopy lidské činnosti (lokalita II na obr. 1). Konec ostrožny, oddělený příkopem se stopami sekání a skalním blokem připomínajícím mostní pilíř, nesl na své ploše dvě rozměrné deprese budící dojem podvalí jakýchsi staveb. Vzhledem k silné vrstvě humusu bylo možno doufat v nálezy keramiky pouze na vnitřní hraně příkopu, která nenesla žádný kryt. Přes podrobný průzkum však nebyl nalezen jediný zlomek keramiky, takže lokalita nebyla zařazena autory do jejich kompencia hradů okresu.

Obr. 1. Stabilní katastr z roku 1843 – severovýchodní část katastru obce Dražejov se zakreslením pojednávaných lokalit I a II (překreslil J. Panáček).

3/ Durdík 1999, s. 178.

4/ Gabriel – Panáček 2000, s. 53.

Obr. 2. Zaměření lokality Kluk II (kresba V. Novák).

všech předchozích návštěvách se nepodařilo nalézt jediný fragment keramiky. Nové nálezy kovových artefaktů přinesly až návštěvy pracovníků archeologického oddělení českolipského muzea pod vedením Vojtěcha Nováka v roce 2022.

Popis lokality

Zaniklá středověká opevněná lokalita Kluk II (obr. 2) se nachází na samé jižní hranici okresu Česká Lípa, jihovýchodně od Dubé, na katastrálním území Dražejov. Jižně od lokality se rozkládá osada Kluk, dnes převážně chatového charakteru, od níž východně se nalézá již dříve popsaná lokalita Kluk I.

Nově popisovanou lokalitu tvoří krátká široká ostrožna s převýšením oproti dnu údolí cca 50 m. Na severovýchodě je lokalita vymezena Beškovským dolem, na severozápadě a jihozápadě bezejmenným údolím a jeho odbočkami. Na jihu terén pokračuje plošinou s dodnes zachovanými zbytky dvora u Kluku. Okraje ostrožny jsou tvořeny skalami křídových křemenných pískovců (geologická mapa ČR v měřítku 1:50 000), které mají místy charakter skalního města a samostatných skalních věží.

Prostor lokality lze rozdělit do tří částí, předpolí, jádro a samostatné skalní bloky. Předpolí je tvořeno přibližně obdélnou 36 × 47 m velkou plochou mírně ukloněnou k severovýchodu, která na jihu přes užší šíji (v nejužším místě 30 m) volně přechází do plošiny. Okraj na severní straně nad Beškovským dolem je lemován nesouvislým pásem skal v různých výškových úrovních. Na jihu je okraj tvořen nižšími skalkami a prudkým svahem.

Znovu se otázka lokality vynořila v květnu 1998, kdy autory na její existenci upozornil Jiří Synek. Ani při následující návštěvě lokality však nebyly objeveny kromě stop sekání v příkopu a dvou depresí na ploše lokality žádné další stopy lidské činnosti. Tím méně relikty zdíva, ba ani jediný fragment keramiky.

Na začátku září 2020 oznámil J. Panáčkov Lukáš Peldřimovský, že se mu pomocí detektoru kovů podařilo na lokalitě nalézt 5 hrotů šípů do kuše, podkovu a několik hřebíků, vše na vnitřním okraji příkopu. Nálezy nezištně předal do Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě. Následná návštěva lokality J. Panáčkem přinesla ještě zjištění vrstvy žluté jílovito-písečné půdy s drobnými hrudkami vypálené mazanice nad vnitřní hranou příkopu. Stejně jako při

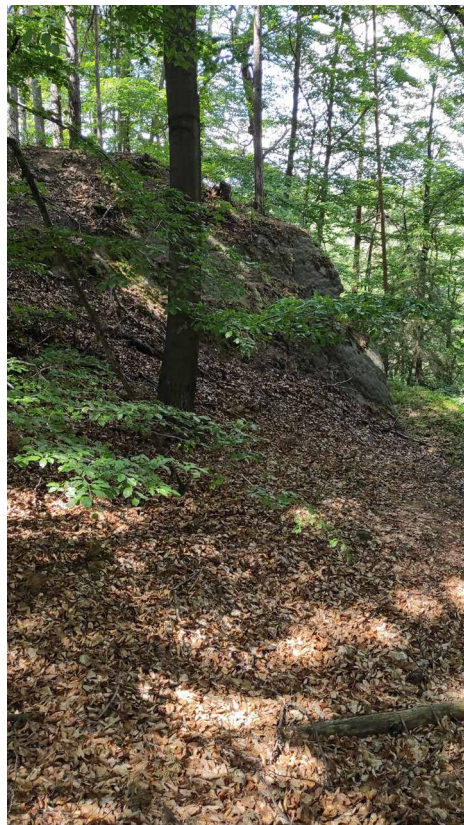
Obr. 3. Lokalita Kluk II (k. ú. Dražejov), příkop lokality a valovitý útvar tvořící možný vstup (foto V. Novák 2023).

Stopy po úpravách terénu jsou viditelné po celém obvodu v podobě okrajového terénního stupně typického pro ohraničení zemědělsky využívané půdy. V mladším období byla plocha zalesněna a nese dodnes patrné stopy po lesní orbě.

Mezi předpolím a jádrem se nachází ve skále vylámaný příkop vzniklý výrazným rozšířením přírodní rozsedliny (obr. 3). Příkop je veden rovně, ve směru severovýchod jihozápad a přetíná ostrožnu v délce 40 m. Jeho maximální šířka je okolo 22 m, u dna 14 m a hloubka činí až 4,5 m. Přibližně uprostřed příkopu je ponechaný obdélný 11 m dlouhý a u paty až 3 m široký valovitý útvar, který má vystupující lámáním upravené skalní podloží a předěluje příkop takřka v celé šířce kromě 3 m široké mezery na obou stranách. Dno příkopu, především na jihozápadní straně, nese patrné stopy po lámání. Na severovýchodní straně, kde příkop ústí do přírodní rozsedliny, je patrné otesání dna do rovné plochy (obr. 4). Strana příkopu k předpolí (kontraeskarp) je tvořena především prudkým svahem a postupně stoupajícím odlámaným skalním podložím. Pouze skalní blok na jižním konci nese stopy po tesání vytvářející šikminu. Strana příkopu k jádru (eskarp) nese stopy úpravy do podoby šikminy takřka po celé délce (obr. 5). V severní části, kde nevystupuje skalní podloží, je prudký svah příkopu narušen současným vstupem.

Obr. 4. Lokalita Kluk II (k. ú. Dražejov), severní konec příkopu s tesanou šikminou (foto V. Novák 2023).

Vlastní jádro má přibližně tvar nepravidelného, ve směru sever-jih protaženého pětiúhelníku rozděleného do dvou částí umělou, až 1 m vysokou, terénní hranou (obr. 6). Jižní větší část je na jihovýchodě ohraničena příkopem. Na jihu plochu vymezují skály přitesané do podoby nevýrazné šikminy a na západě až severozápadě skalnatý svah. Na severu navazuje o cca 1 m nižší menší část ukloněná k severu k okrajovým skalám. V západní části se nachází výrazný zahlužený objekt 1 na obdélném půdorysu o maximálních rozměrech 7 × 17 m a maximální hloubce okolo 2 m (obr. 7). Na východní straně objektu se zahlubuje terénní deprese umožňující vstup na dno. Podél západní strany objektu 1, mezi ním a svahem, se nachází nepatrný příkop o šířce do 0,5 m vedoucí směrem k jihu, kde se lomí v pravém úhlu a vede až k hraně příkopu. V menší severní části jádra se nachází druhý zahlužený objekt 2 o velikosti 4 × 6 m a hloubce až 1,5 m s terénní depresí tvořící vstup na delší jihozápadní straně. Stejně jako u velkého objektu i od tohoto objektu vede mělký příkop o šířce do 0,5 m (obr. 8), kopírující hranu svahu až k severnímu ukončení příkopu, kde navazuje na objekt charakteru nízkého valu nad příkopem.

TABULKA 1

Lokalita	Katastr	Jádro m ²	Předhradí m ²	Celkem m ²
Kluk II	Dražejov	2200		2200
Hrad na Konvalinkovém vrchu	Doksy	1980		1980
Jestřebí	Jestřebí	1650		1650
Bezděz	Bezděz	1500	1560	3060
Rač	Zakšín	1400		1400
Kokořín	Kokořín	1270	4350	5620
Dubá	Dubá	1100		1100
Harasov	Bosyně	1060	1440	2500
Houska	Houska	980	1480	2460
Chudý Hrádek	Dřevčice	850	24490 (?)	25340
Čap 1	Zátyní	796	910	1706
Kluk I	Dražejov	760		760
Malý Bezděz	Bezděz	750	610	1360
Hrad u Loubí	Loubí	614		614
Nedamy	Jestřebice	550	640	1190
Pustý zámek	Zakšín	410	740	1150
Starý Berštejn	Vrchovany	410	510	920
Starý zámek	Vidim	340		340
Vřísek	Drchlava	330	960	1290
Kostelíček	Jestřebice	310		310
Myšlín	Doksy	300		300
Čap 2	Zátyní	280		280
Staráky	Kokořín	220		220
Zkamenělý zámek	Olešno	90		90

5/ Metodika sestavení tabulky: Měřena byla využitelná plocha lokality i se započítáním tloušťky zdi. Odděleno bylo jádro a předhradí, hodnoty byly zaokrouhleny na desítky m². V každém případě jde pouze o orientační hodnoty, sloužící k demonstraci velkého rozptýlu velikostí a především velikosti Kluku II, který svou využitelnou plochou jádra převyšoval ostatní okolní lokality. Zdrojem měření jsou mapy DMR5 a letecké snímkování a následné zprůměrování výsledků. U zaniklých objektů, pokud je to možné, jsou odděleny části vymezené opevněním.

Na západní nároží většího oddílu navazuje mírně ukloněná poměrně velká plocha o velikosti 20 × 8 m, tvořená skalním blokem a oddělená od vlastního jádra jen mírným svahem a výše zmíněným mělkým příkopem. Od tohoto bloku jsou průrvami odděleny samostatné skalní věže, přičemž u úpatí západní se nachází novověký lom, doprovázený stopami po lámání kamene ve svém okolí.

Velkým překvapením je zjištění plošné rozlohy lokality. Pohled běžného návštěvníka zkruskuje zalesnění, takže si skutečnou rozlohu hradní plošiny ani neuvědomí. Jak však ukázalo měření, má celková užitná opevněná plocha jádra přes 2200 m² bez skalních bloků. Srovnání s opevněnými středověkými lokalitami jižního Českolipska a severního Mělnicka ho tak řadí mezi opravdu velké objekty (obr. 9). Větší jsou jen velké středověké hrady se samostatným předhradím, jako Bezděz, Kokořín nebo Houska. Máme ale i dva obdobné objekty na pískovci se srovnatelnou velikostí, kterými jsou Hrad na Konvalinkovém vrchu a Harasov (tab. 1).^{5/}

Obr. 5. Lokalita Kluk II (k. ú. Dražejov), přitesaná šikmá stěna příkopu na straně jádra, eskarpa (foto V. Novák 2023).

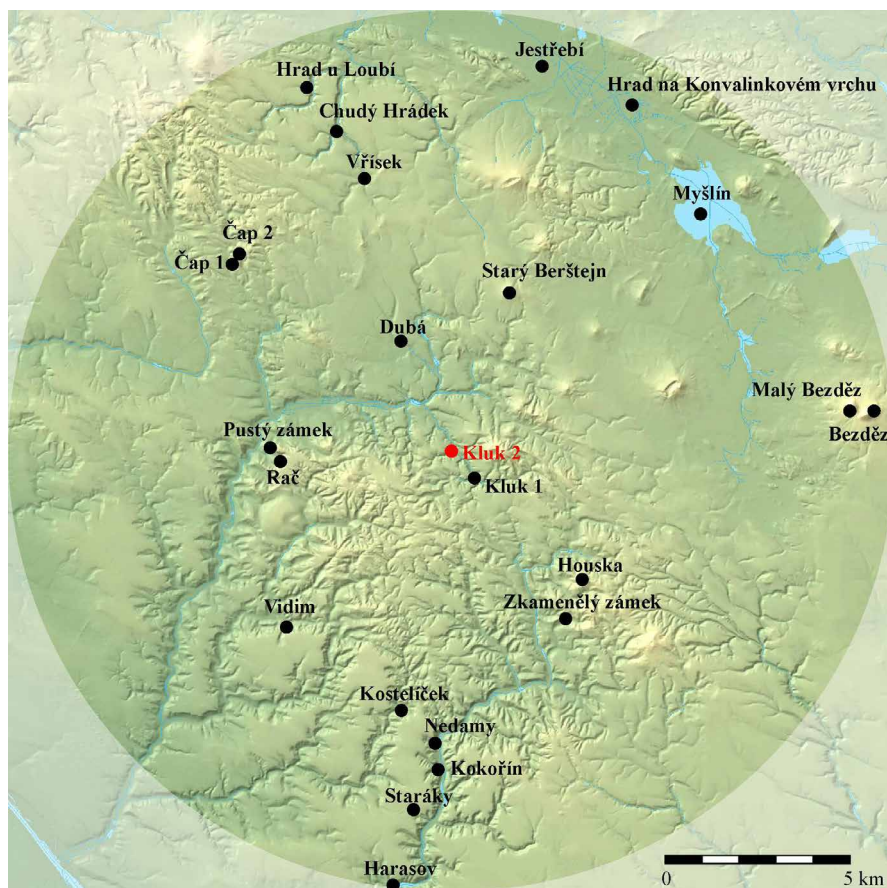
Obr. 6. Lokalita Kluk II (k. ú. Dražejov), celkový pohled na rovnou plochu jádra (foto V. Novák 2023).

Obr. 7. Lokalita Kluk II (k. ú. Dražejov), zahloubený objekt 1 v západní části jádra (foto V. Novák 2023).

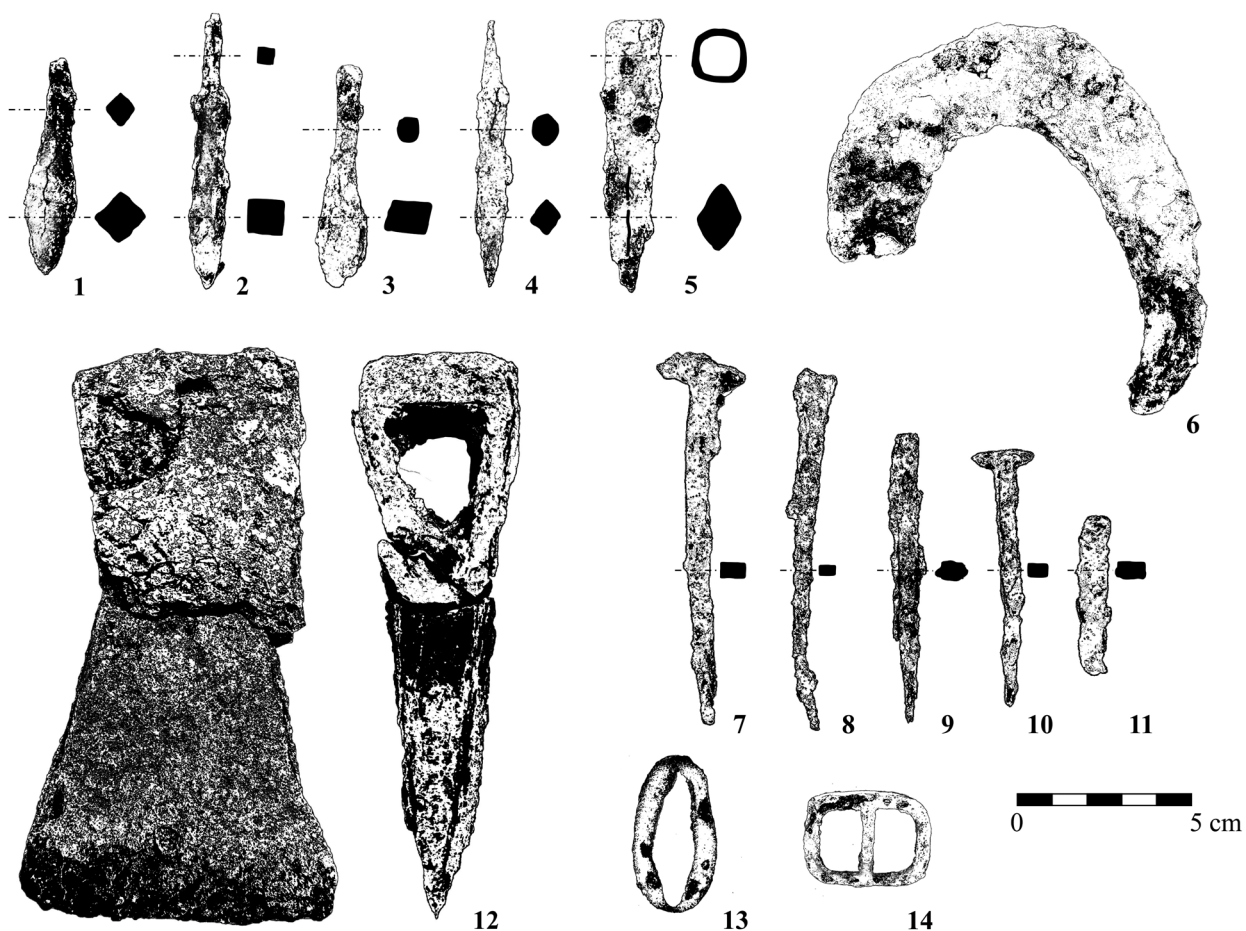
Obr. 8. Lokalita Kluk II (k. ú. Dražejov), mělká rýha na severním okraji jádra (foto V. Novák 2023).

Obr. 9. Reliéfni mapa středověkých opevněných sídel v širším okolí lokality (kresba V. Novák).

Interpretace

Možná hlavní přístupová komunikace k opevnění vedla od dvora Kluk, nacházejícího se asi 500 m jižně od lokality, u něhož se dodnes sbíhají cesty vedoucí z Beškovského dolu, z Vlkovské rokle a z plošiny od obce Dražejov. Další přístupovou komunikaci vzhledem k absenci zdroje vody na lokalitě (který ovšem nelze vyloučit), lze předpokládat v podobě cesty pro pěší od prameniště přímo u paty skal v Beškovském dole. Cesta by mohla scházet buď z příkopu do bezejmenného údolí, kde svah není příliš strmý nebo pravděpodobněji svahem přímo od objektu 1, kde je terén nejschůdnější. Hlavní přístupová cesta přicházející od jihu se před předpolím stáčela k západu a přes zúženou šíji vstoupila do předpolí, které by mohlo být i zárodkem předhradí. Do vlastního areálu mohla cesta pokračovat po valovitém útvary, který před degradací měl v koruně šířku okolo 2 m, a po navazujícím mostě. Pokud oddělení valovitého útvaru na straně k předpolí není mladším zásahem, musely by zde být dva mosty a valovitý útvar by sloužil jen jako pilíř mezi nimi. Další možností je i vstup přes dno v severní části příkopu a úvozem do menší severní části areálu. Vlastní příkop má nejhlubší část u paty jádra a směrem k předpolí se dno zvyšuje a nese jasně stopy po lámání kamene v podobě schodování. Přitom obě strany příkopu, kde vystupuje skalní podloží, nesou stopy pro vytvoření šikminy, která je nejlépe provedena na severním konci příkopu, kde na šikminu navazuje ploché tesané dno příkopu. Nerovnost dna naznačuje nedokončení stavby. Po přechodu přes most by komunikace ústila do horního velkého oddílu jádra s pravděpodobně hlavní budovou – objektem 1.

Jakým způsobem bylo řešeno čelní opevnění nelze odhadnout. Stopy po stavebním materiálu, jako jsou kameny, malta, mazanice nebo deponie zeminy zde nejsou patrné krom náznaku valu na úplném severním konci příkopu. Přitom z prostoru příkopu by mohlo být získáno dostatečné množství materiálu, odhadem 1680 m³, což by postačovalo minimálně na 3 m vysoký a 40 m dlouhý val. Nelze ale vyloučit, že toto opevnění zcela zaniklo v mladším období při přizpůsobování plochy pro případnou zemědělskou činnost nebo opravdu nevzniklo.

Zahloubený objekt 1 byl pravděpodobně hlavní obytnou stavbou. Terénní nerovnosti naznačují, že mohl být rozdělen do dvou až tří prostor, přičemž vstupní šíje, obrácená do nádvoří, by vedla do nejužší středové místnosti nebo spíše chodby. O konstrukci stavby samotné nelze za současného stavu průzkumu nic bližšího říci. Povrchovým sběrem nebyly zachyceny žádné stopy po konstrukcích v podobě zdiva, malty nebo mazanice. Pokud byla stavba vůbec postavena, tak pravděpodobně v nějaké lehčí formě. U druhého menšího zahloubeného objektu 2 je situace ohledně nadzemních konstrukcí obdobná jako u objektu 1. Celkově objekt 2 odpovídá běžným podvalím se vstupní šíjí, opět obrácenou do prostoru nádvoří.

Obr. 10. Nálezy: 1–4 šípky s trnem, 5 šípka s tulejkou, 6 fragment podkopy, 7 a 10 ploché hřeby s hlavou, 8, 9 a 11 ploché hřeby bez hlaviček, 12 sekera, 13 oko řetězu, 14 přezka (kresba V. Novák).

Dělicí terénní hrana rozděluje areál na větší a menší část, pokud pochází z doby existence opevnění, by mohla oddělovat například hospodářské zázemí od vlastního jádra. V tom případě je tedy otázkou, která část by byla jádrem. Pravděpodobnější je větší výše položený prostor s objektem 1. Proti tomu se ale staví přímý vstup z předpolí do jádra. Samozřejmě nelze vyloučit ani řešení, kdy ve skutečnosti byl vstup v prostoru deprese na severní části příkopu, kterým by se vstupovalo provizorně přes menší díl, anebo je toto předělení až mladšího původu z doby zemědělského využití a terasa by mohla vzniknout rozvezením materiálu čelního valu. Problematická je i interpretace mělkého žlabu lemujícího okraj lokality na severovýchodě a jihozápadě. Žlab připomíná palisádové nebo trámové dráže známé z hradů na pískovcích a zde by tak mohlo být ohrazení ze spalného materiálu. Na severovýchodě by opevnění vzhledem ke strmosti svahu, skalním stěnám a dostatečné vzdálenosti od protější strany údolí nebylo nutné zapotřebí. Na jihozápadní straně opodstatnění má. Odděluje od vlastní plochy jádra přilehlé, jen o něco níže umístěné, skalní bloky. Tyto stopy musíme brát s velkou rezervou, protože se může stejně tak jednat o ohraničení zemědělské plochy jako o krajní brázdou po lesní orbě, která je patrná na leteckém snímkování z roku 1946 (ČÚZK).

Nedokončenost příkopu, nevyužití ani nezajištění samostatných skalních bloků a věží v areálu lokality, absence stop po dalším opevnění, především na západní straně, naznačuje, že původní záměr nebyl nikdy dokončen a již v době výstavby došlo pravděpodobně k opuštění lokality a to možná i násilným způsobem, čemuž by napovídaly nalezené šípky v prostoru čela jádra. Možná je také změna využití lokality, kdy nelze vyloučit, že zahloubené objekty a komunikace vedoucí přes dno příkopu v její severní části vznikly až po zániku lokality, jako například zemědělská usedlost během pozdního středověku nebo v raném novověku.

Nálezy na lokalitě a jejich datování

Na lokalitě bylo provedeno zaměření, povrchový sběr a důkladný detektorový průzkum, jak v prostoru vlastní lokality, tak i na svazích a na předpolí. Průzkum přinesl spolu s nálezy L. Peldřimovského celkem 17 předmětů v podobě kovových fragmentů, mezi nimiž jsou fragmenty podkova, 5 hřebů a 5 hrotů šípů nalezených v jádru u hrany příkopu (obr. 10). Hroty šípů a hřeby je rámcově možno datovat do vrcholného středověku, podkova, sekera, přezka a oko řetězu jsou spíše novověkého původu. Všechny nálezy jsou deponovány ve Vlastivědném muzeu a galerii v České Lípě pod inv. č. A–101481 až 101488 (tab. 2).

TABULKA 2

Inventární č.	Nález	Materiál	Počet kusů
A-101481	sekera, fragmenty	Fe	2
A-101482	podkova, neúplná a deformovaná	Fe	1
A-101483	hřeby/skoby	Fe	5
A-101484	hroty šípů/šipek	Fe	5
A-101485	fragment stěny	Fe	1
A-101486	oko řetězu	Fe	1
A-101487	plochý fragment	Fe	1
A-101488	přezka	Fe	1

Historický kontext

Jediný písemný pramen, který bychom mohli nikoliv bez pochybností spojit s lokalitou II, je relace o novinkách, kterou zaznamenal zhořelecký purkmistr Bartholomeus Scultetus ve svých zhořeleckých análech, kde je uvedena k roku 1467. Problematickou zprávu převzal František Palacký do svých listinných příspěvků k dějinám husitských válek, kde ji datoval, patrně oprávněně, do dubna roku 1429.^{6/} V závěru nových zpráv se zde uvádí, že se objektu označeného jako „*das haws bey der Dube*“, tedy dům (jako synonymum pro hrad) u Dubé (či Dubu), zmocnili nejprve stoupenci katolíků Štěpán, Vaněk a Pek a nedlouho poté známý válečník Jan Smiřický a Čeček z Pakoměřic.

První, kdo se pokusil zprávu lokalizovat, byl patrně Friedrich Bernau, který událost spojil s hradem (Starým) Berštejnem u Dubé.^{7/} Jeho názor pravděpodobně přejal August Sedláček v 10. díle svých hradů, ale vědom si pochybností v lokalizaci a protože některé okolnosti by mohly svědčit spíše pro některou lokalitu u Českého Dubu, současně i s českodubským hradem (původně johanitskou komendou).^{8/} Protože však pramen nehovoří o hradu přímo „v Dubé (nebo v Dubu)“, ale o hradu „u Dubé (nebo u Dubu)“, byl o mnoho později vysloven další názor, že by se mohlo jednat o hrad, nazývaný dnes podle blízké zaniklé obce Křída, ač jeho původní název by mohl být spíše Krutzenburg.^{9/}

Přestože nemáme k dispozici jiný datovací prostředek, dokládají nálezy militarií nad obranným příkopem lokality II, že je nutno uvažovat o jejím obležení v období středověku. Blížší datování však nalezená militária patrně nemohou poskytnout, protože rozptýl období jejich používání je příliš velký.

Při vědomí, že je vyslovena další hypotéza, by bylo možno teoreticky spojit výše uvedený pramen, který hovoří o dobývání jakéhosi hradu u Dubé v roce 1429, s naší lokalitou. Datování zprávy, které navrhl F. Palacký, je možno podpořit faktem, že Jan Smiřický ze Smiřic se právě v období přelomu druhého a třetího desetiletí 15. století vyskytoval velice často na Českolipsku, kde měl své majetkové zájmy. Podle zprávy lužického fojta Hanuše z Polensk se před 5. červnem 1428 usadil v Lipém (Česká Lípa) a z tohoto pro husity důležitého místa podával zprávy do Lužice.^{10/} Do tohoto období také spadá nabytí Helfenburku u Úštěku Janem ze Smiřic, kterému jej v roce 1429 postoupili v dluhu bratři Jaroslav a Jindřich Berkové z Dubé,^{11/} a zisk panství Houska, které koupil Smiřický v roce 1432 od Jindřicha Berky z Dubé.^{12/}

Studie využila databázi *Czech Medieval Sources online*, kterou poskytuje výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ (<https://lindat.cz>) podporovaná MŠMT ČR (projekt č. LM2018101).

6/ UBH II, s. 26.

7/ Bernau 1888, s. 349.

8/ Sedláček 1895, s. 170, 263–264.

9/ Gabriel – Panáček 2000, s. 16. K lokalitě Křída nejnověji Peřina 2016.

10/ CDLS II/1, s. 608–609 a pozn. 3 na s. 609.

11/ AČ 6, s. 485–486, č. 38

12/ RTB II, s. 158–159.

EDICE PRAMENŮ

AČ: Archiv český čili staré písemné památky české i moravské 6 (ed. F. Palacký), Praha 1872.

CDLS: Codex diplomaticus Lusatiae superioris II/1 (ed. R. Jecht), Görlitz 1896–1899.

RTB: Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum II (ed. J. Emler), Pragae 1872.

UBH: Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges in den Jahren 1419–1436, II. Band von den Jahren 1429–1436 (ed. F. Palacký), Prag 1873.

LITERATURA

Bernau, F. 1888: Der politische Bezirk Dauba (umfassend die Gerichtsbezirke Dauba und Wegstädtl), Dauba.

Durdík, T. 1999: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů, Praha.

Gabriel, F. – Panáček, J. 1993: Bezejmenný hrad u Kluku, Castellologica bohemica 3, s. 329–336.

Gabriel, F. – Panáček, J. 2000: Hrady okresu Česká Lípa, Praha.

Peřina, I. 2016: Architektonické články z hradu Křída (okr. Česká Lípa), Bezděz 25, s. 257–266.

Sedláček, A. 1895: Hrady, zámky a tvrze království Českého 10. Boleslavsko, Praha.

ABBILDUNGEN

Abb. 1. Stabiler Kataster aus dem Jahr 1843 – nordöstlicher Teil des Katasters der Gemeinde Dražejov mit der Markierung der untersuchten Lokalitäten I und II (gezeichnet von J. Panáček).

Abb. 2. Vermessung der Lokalität Kluk II (Zeichnung V. Novák).

Abb. 3. Lokalität Kluk II (Katastergebiet Dražejov), der Graben und eine wallförmige Formation, die möglicherweise den Eingang bildete (Foto V. Novák 2023).

Abb. 4. Lokalität Kluk II (Katastergebiet Dražejov), nördliches Ende des Grabens mit einer gemeißelten Böschung (Foto V. Novák 2023).

Abb. 5. Lokalität Kluk II (Katastergebiet Dražejov), gemeißelte Böschung des Grabens an der Seite des Kerns, die Eskarpe (Foto V. Novák 2023).

Abb. 6. Lokalität Kluk II (Katastergebiet Dražejov), Gesamtblick auf die flache Fläche des Kerns (Foto V. Novák 2023).

Abb. 7. Lokalität Kluk II (Katastergebiet Dražejov), eingelassenes Objekt 1 im westlichen Teil des Kerns (Foto V. Novák 2023).

Abb. 8. Lokalität Kluk II (Katastergebiet Dražejov), flache Rille am nördlichen Rand des Kerns (Foto V. Novák 2023).

Abb. 9. Reliefkarte der mittelalterlichen befestigten Siedlungen in der weiteren Umgebung der Lokalität (Zeichnung V. Novák).

Abb. 10. Funde: 1–4 Pfeile mit Dorn, 5 Pfeil mit Tülle, 6 Fragment einer Hufe, 7 und 10 flache Kopfnägel, 8, 9 und 11 flache Nägel ohne Köpfe, 12 Axt, 13 Kettenglied, 14 Spange (Zeichnung V. Novák).

Übersetzt von Petra Sochová